

ooropstellen, dat
er de christelijke
ren het samen-
werken, en het
christenen.

otte ten opzichte
en op kerkelijk
id bestaat tus-
meerde waar-
seld moge dat

Wekker" heel
ven over Lisse;
het mij niet lust
batteren. Maar
chuit krachtens
ht precies een-
chte van de ver-
wij in ons blad
a van Prof. van
n ongeveer den-
eigenlijk om het
raag of kerken
dhaven zij dan
zich bij elkaar

zien, hoe men
de Chr. Gere-
principiële gelijk
van der Schuit
nen. Hij scheen
om welke reden
h in heftige taal
olemiek hebben
we hoe we ge-

ristelijk gerefor-
kend wordt, dat
overgaan tot een
oen kan alsof
rechten hadden,
welke wijze men
het leven kan

ten zijn. Het is
men als belijders
a van den strijd
an en afwijzend
oederhand.

chillen, die men
ontkend dat die
invloed kunnen
rzoover zij valt
christelijke actie,
an de politieke
erstelde weder-
reformeerd krin-
men, naar we
en een onjuiste
richte, beteekent
ek gebied en op
elkaar niet blij-
ven geven.

in is de bewuste
er zijn ook zoo-
e om samenwer-
het sociale leven
is mischien in
den wassenden
enden, dan een
siaal terrein, en
en in alle takken

p sociaal terrein
oordeeld wordt,
ts de christelijke

on in het sociale
a elkaar de hand
enschap, ook ten
er zoo heel veel
ing. En nu doet
nen, die dikwijls
erbaarheden van
eelen op al deze
an de bestaande
pannen voor een

agstukken scherp
kerkelijke schei-
trekt, wordt het
reformeerd chris-
rd en verdeeld.
n belijdt ontrent
oordien men het
niet ziet en er-
zaken met zaken
wordt enerzijds
anderzijds een
r velerlei levens-

k zijn, dan is het
te houden altijd
open en tegelijk
naar links, naar
ten. Beter is het
n liggen, dat eer-
scherp te mar-
kelijk wanneer er

mogelijkheid voor bestaat, de broederhand elkaar
te reiken en te zeggen: hier, buiten het terrein van
het kerkelijk leven, zijn we één; toon nu dat ge-
het verschil tusschen de terreinen ziet en werk
met ons mee.

De tegenwoordige toestand mag niet bestendig
blijven.

In het bijzonder geldt dit wel ten opzichte van
de beoefening der wetenschap; er zijn duizenden
gereformeerde christenen in ons land, voor wie
het terrein van de wetenschap, naar het schijnt, een
terrein is dat men liever aan den Vorst der duisternis
overlaat. Mag dat zoo blijven?

Op alle terrein eischt der tijden nood toenadering.
Is het nu zoo moeilijk om als leden van onder-
scheiden kerken, maar als christenen van eenzelfde
confessie, met elkaar aan één tafel te zitten en te
praten over al die dingen die om onze belangstel-
ling, om onze liefde, om ons offer, om onze toe-
wijding roepen?

Dankbaar zijn we dat op meer dan één terrein
door velen de eisch der samenwerking wordt be-
grepen.

Alleen maar, we zijn overtuigd, dat het niet-be-
grijpen van het verschil tusschen kerk en algemeen
levensterrein oorzaak is, dat men enerzijds op
onjuiste wijze reageert op hetgeen over den eisch
voor het kerkelijk leven wordt gezegd, en dat men
anderzijds te zeer de kerk mengt in de dingen van
het politieke en maatschappelijke leven, het school-
en verenigingsleven, en daardoor breekt wat niet
gebroken mag worden.

J. W.

Ingezonden protest.

We ontvingen van een lid der Gereformeerde
Kerk te D. het volgende schrijven:

Hoogachte Redactie!

Hoewel ik geen theoloog ben, waag ik het toch als lid
der Geref. Kerk te protesteeren tegen de manier
waarop in „De Standaard” van 5 Oct., in „De Refor-
matie” en meer kerkelijke bladen opgetreden wordt
tegen den Schrijver van „De Nieuwe Belijdenis aang-
Schrift en Kerk”.

Het schijnt dat de eene recensent den anderen wil
overtuigen in zijn aanklacht en verketting van be-
doelden Schrijver, dat ieder zich verdienstelijk wil
maken bij het kerkelijk publiek en poseeren wil als
kerkelijk inquisiteur en rechter.

Ik acht het in strijd met goede zeden (Christelijke
en broederlijke zin schijnt helaas in onze Christelijke
pers zoek te raken) een ambtsdrager publiek te ver-
oordeelen zonder hem in de gelegenheid te stellen tot
zelfverdediging.

Evenzeer acht ik het niet oorbaar een ambtsdrager
openlijk als een dwaalleeraar enz. enz. aan de kaak
te stellen en op onmiddellijke schorsing en uitzetting
aan te dringen in plaats van rustig aan den betref-
fenden kerkeraad (event. genabuurde kerken of clas-
sis) over te laten hun Bedienaar des Woords onbe-
vooroordeeld te ondervragen en, zoo noodig, met liefde
en ernst te trachten mogelijke misverstanden op te hel-
deren en eventueel gebleken dwalingen recht te zetten.

M.i. leert de Heilige Schrift ons een andere roeping
t.o.v. dwalende broeders dan de in onze kerken gewilde
procedure.

Met dank voor de plaatsing, hoogachtend,

D., 22 October 1931.

Q. N.

Een klein onderschrift bij dit schrijven moge
volstaan.

In de eerste plaats merken we op, dat een pro-
test tegen den inhoud van „De Standaard” en van
andere kerkelijke bladen in ons blad niet thuis
hoort. Men kan natuurlijk bij ons slechts protestee-
ren tegen hetgeen „De Reformatie” zegt.

In de tweede plaats merken we op, dat deze
broeder protesteeren moet bij Dr Ubbink. Hij zegt,
dat hij het niet oorbaar acht een ambtsdrager open-
lijk als dwaalleeraar aan de kaak te stellen, enz.
Ik weet niet of deze broeder het boek van Dr
Ubbink gelezen heeft. Heeft hij dat wel, dan heeft
hij ook gezien dat Dr Ubbink zelf schrijft, dat hij
„bewust van de belijdenis afgeweken” is. (Pag.
162 van zijn boek.) Dit zegt Dr Ubbink zelf. Nu
kan het o.i. niet onbekend zijn, dat er zoo iets be-
staat als een onderteekeningformulier, waardoor
de dienaren des Woords zich verplicht hebben,
indien zij van de belijdenis afwijkende meeningen
hebben, (en zulks op grond van de Schrift), een
gravamen tegen de belijdenis in te dienen en niet
openlijk de afwijkende meening te zullen leeren.
Onze broeder Q. N. dient zich dus te bedroeven
over de woordbreuk van Dr Ubbink, en dient in de
eerste plaats een protest naar Zevenhoven te
zenden.

In de derde plaats merken we op, dat we niet
anders gedaan hebben dan constateeren, wat Dr
Ubbink zelf heeft geschreven: dat hij op belangrijke
punten van de gereformeerde belijdenis afwijkt. Stel
eens voor dat we geschreven zouden hebben, dat hij
niet afwijkt, dan hadden we Dr Ubbink weer-
sproken, want hij schrijft zelf dat hij het deed;
bewust deed.

Tenslotte doen we onzen broeder opmerken, dat
indien hij bezwaren heeft tegen de in onze kerk
geldende procedure ten opzichte van dwalende
broeders, twee dingen door hem niet uit het oog
moeten verloren worden, n.l. a. dat de „dwaling”
van een „broeder” nog iets anders is dan de dwal-
ing van een „dienaar des Woords”, die een formu-
lier heeft onderteekend en b. dat hij zijn bezwaren

tegen de in de Gereformeerde Kerken geldende tucht-
procedure moet meedeelen ter plaatse waar zulks
behoort, in den vorm van een gravamen tegen
de desbetreffende artikelen in de kerkenordening.
J. W.

Over het nieuwe concept van Dr J. G. Ubbink. (II).

Ons vorig artikel eindigde met de opmerking,
dat het lijvige werk van dr Ubbink laboreert aan
innerlijke tegenstrijdigheden. We zullen trachten,
van deze meening rekenschap te geven; en wijzen
er bij voorbaat op, dat we ons in dit tweede artikel
beperken tot het eerste deel van het werk. Gelijk
reeds gezegd werd, geeft dit eerste deel (nadat
een breede inleiding voorafgegaan is) een tekening
van den tegenwoordigen toestand, gelijk de schrijver
dien ziet.

* * *

Op wat in de laatste jaren in de Gereformeerde
Kerken geschied is met betrekking tot het aan de
orde gestelde vraagstuk van den al of niet te vol-
trekken uithouw der belijdenis, oefent dr
Ubbink scherpe critiek; maar het valt daarbij
moeilijk, de heerschende gedachte te vinden, waar-
uit die critiek opgekomen is.

Beter gezegd: die streng-gehouden, allesbe-
heerschende, scherp-gestelde gedachte is er niet.
Een kleinigheid typeert hier al dadelijk.

1. Zoo als men al heel spoedig reeds begrijpt,
heeft de schrijver met de „scholastiek” niet
veel op. Hij gebruikt waarlijk niet een siernaam,
wanneer hij het heeft over „onze hedendaagsche
Gereformeerde scholastiek” (bl. 61); een uitdruk-
king, die blijkens het verband niet bedoelt, te
beweren, dat scholastiek gereformeerd is, doch
welke slechts constateeren wil, dat hedendaagsche
gereformeerden zich er nog al eens aan bezondigen.

Vraagt men nu evenwel — ook al om de zwaar-
wichtigheid van gelijkluidende volkbewegende, anti-
synodale klachten en aanklachten in den mond
van andere schrijvers en sprekers uit de dagen
van Assen '26 te toetsen — vraagt men nu evenwel,
waaruit dan toch wel die scholastiek der heden-
daagsche gereformeerden blijkt, dan stuit men tot
zijn verwondering juist op de klacht, dat de heden-
daagsche gereformeerden ons hierom zoo in de
ellende laten tobben, omdat ze... te weinig
scholastisch zijn... Sprekende over de ook
in ons blad opgenomen proeve van nieuwe belij-
denis, welke aan de jongste generale synode werd
aangeboden, en die dr Ubbink met naam en toe-
naam aan prof. Hepp als geestelijken vader toe-
schrijft, zegt hij: „Prof. Hepp zou ons een heel stuk
hebben verder gebracht wanneer hij ons eens, op
echt klare en scherpe, scholastieke wijze, ge-
holpen had aan een stel heldere begrippen, clare
et distincte (d.w.z. helder en heel precies) gedefi-
niëerd en scherp afgebakend”. (73). Men zou
deze twee uiteenlopende meeningen allicht nog
zoo kunnen probeeren te rijmen, dat men zegt:
volgens dr Ubbink hebben de hedendaagsche gere-
formeerden zeker wel de ondeugden, doch niet de
deugden, — wel de zwakheden, maar niet de
kracht der oude scholastiek? Maar in wat dr Ubbink
als de kracht van de middeleeuwsche scholastiek
omschrijft („dat zij buitengewoon klaar en scherp
in begrippen en voorstellingen en formuleeringen
was” (61), kan hij toch niet een door de Gerefor-
meerde Kerken na te volgen voorbeeld zien; im-
mers, zijn betoog is juist gericht tegen het scherp
omschreven begrip in de belijdenis; daarvoor is
trouwens het paradoxale denken te vaak om den
hoek komen zien, en ook wel eens met name als
begeerlijk genoemd. De (aan)klacht heft zich zelf
dus op, als ik wel zie; de bezwaarde schrijver laat
ons niet op scholastieke wijze de stellingen
lezen, waarop zijn critiek conclusies nemen gaat.

2. En zoo zonder zulke klaar-afleesbare critische
positie-verkenning, moeten we ook verder het
boek in.

Gelijke tegenstrijdigheid toch valt op, wanneer
de schrijver zijn requisitoir tegen de „hedendaag-
sche gereformeerde scholastiek” voortzet. Ener-
zijds verwijt hij aan de Gereformeerde Kerken,
dat zij geen kracht hebben om een vurig verlangd
kind, dat op komst scheen, en ook dezen schrijver
zeer welkom wezen zou, te baren — aan den anderen
kant evenwel zegent hij in bewogen taal het feit,
dat de kerken ervoor bewaard werden, datgene te
baren, waarvan zij zwanger schenen te gaan. Dat
feit is hem salutarisch. Ik heb het oog alweer
op de kwestie van de uitbreiding der belijdenis.
Eerst wordt een klaaglied aangeheven over de dor-
heid en machteloosheid der Gereformeerde Kerken,
die telkens en telkens weer aankondigden, dat ze
opnieuw zouden belijden, maar tenslotte het toch
niet hebben gedaan. Dat niet-doen deugde vol-
strekt niet. Op geheel onbegrijpelijke wijze (want
hier is toch wel een lichtvaardig verhaspelen van
de vraagstukken, waarvoor Gods voorzienigheid ons
plaatst), — op geheel onbegrijpelijke wijze, zeg ik,
haalt de schrijver zelfs het sterven van prof. Ba-
vinck, dr De Moor, Abel, Uza, Generaal de la Rey,
de kinderen van Bethlehem, Ananias en Saffira,
en het bijna (in de „herberg”) sterven van Mozes
bij zijn vermanend betoog te pas (35, 36), om toch
maar aannemelijk te maken, dat de synode een
„stormstillend woord” (36) had moeten spreken in
de crisis die over heel het protestantisme, met

name het calvinistische, volgens schrijver, waar-
neembaar is (31). Onze kerken hadden, zoo zegt
hij, het „schoone enthousiasme” (39), dat eenmaal
riep om „opnieuw belijden”, niet mógen teleur-
stellen. Immers, de wil „om de Confessie uit te
breiden” getuigt van „schoon idealisme” (41); de
woorden van dr H. H. Kuiper, waarin deze eens
vroeg om een „klare en duidelijke uiteenzetting van
de waarheid” heeten „buitengewoon schoone en
ware woorden” (42). „Het wenkend ideaal
van een nieuwe belijdenis” had niet mogen
worden prijsgegeven (43). Dat er tot nu toe niets
van gekomen is, noemt de schrijver dan ook ronduit
een bewijs daarvan, dat wij wandelen op „wegen
des doods”. En hoe dramatisch dat laatste dan
wel bedoeld is, blijkt uit zijn boven aangehaalde
opsomming van „merkwaardige” sterfgevallen...
Maar kijk, wanneer hij dan later toekomt aan die
episode in onze kerkelijke geschiedenis, waarin
prof. Ridderbos zich blijkt te verzetten tegen „een
onnoodige uitbreiding van bindende belijdenisschif-
ten” (en om „bindende” had toch ook dr
Kuiper tot dr Ubbink's vreugd geroepen, gelijk
ook het „schoone enthousiasme” van de Gerefor-
meerde Kerken van vroeger!), dan zegt dr Ubbink:
„hierin ben ik het gelukkig met hem (prof. Ridder-
bos) eens”. De schrijver vindt, dat prof. Ridderbos
„zeer terecht” zoo krachtig zich verzette (47).
„Wij moeten”, zegt hij, „prof. Ridderbos groote-
lijks dankbaar zijn” (48). Er zijn immers „zoo
groote bezwaren en gevaren aan de opstelling van
een eenvoudige belijdenis aangaande een zaak als
de Heilige Schrift... verbonden?” (48). „We mo-
gen”, zoo roept dr Ubbink nu, vlak tegen dr Kuiper
en dat „schoone enthousiasme” in, „we mogen
door geen enkele Belijdenis de consciëntien bin-
den” (49). Men zou dezen auteur willen vragen:
als de zaken volgens uwe meening zoo staan, past
dan in uw mond een scherpe klacht over ons gaan
„op wegen des doods”, of is er niet veeleer reden
voor een dankbare erkenning, dat over die vóór
ons liggende wegen des doods, waarop dan toch
feitelijk niet een „schoon enthousiasme” ons had
willen leiden, doch tot welker betreding een leelijk
rammellend schriftgeleerdendom ons had willen ver-
leiden, nog net bijtijds een frissche levenswind is
gaan waaien? De lezer verstaat, dat ik zelf hier
geen oordeel vel over het verloop der dingen, doch
me plaats op het standpunt van dr Ubbink. Het
verwachte kind had moeten geboren worden, vindt
hij; dat het niet kwam, was voor hem herken-
ningsteeken van een zekeren dóód. Maar dat het
niet kwam, wordt straks toch ook weer even gemoe-
delijk geprezen als bewijs van de aanwezigheid van
een krachtigen levensdrang, die den dood bij-
tijds wist te keer te nemen.

Weer moeten we dus constateeren, dat de schrij-
ver zijn historiebeschrijving niet tot een scherpe,
beredeneerde taxatie van wat geschied is, maken
kan: want hij mist den maatstaf tot zulke
taxatie en zoekt er ook niet naar. Men zoekt
tevergeefs naar een profetische belichting van
de dingen, die onder ons geschied zijn.

3. De schrijver zoekt er ook niet naar; zei
ik. Hoe dat komt? Omdat het „niet past bij de
methode van zijn denken”, zou ik zeggen. Ik ben
zoo vrij, hier dezelfde opmerking te maken, die
dr Ubbink zich (zie hieronder) met betrekking tot
een ander laat ontvallen, en kom zoo heel geleide-
lijk tot mijn derde voorbeeld.

In verband met wat onder 2. gezegd werd doet
het ietwat tragisch aan, dat dr Ubbink het
prof. Hepp niet al te best afneemt (bl. 62 v.), wan-
neer deze in „zijn”¹⁾ boven even aangehaalde
Proeve „de kerk” opwekt, om toch niet langer
traag te blijven, en nu toch eindelijk eens aan het
werk te gaan. Dat had prof. Hepp volgens dr Ub-
bink niet mogen zeggen, want aldus maakt prof.
Hepp de kerk tot „eene soevereine van de droevige
figuur”, en dáár blijkt dan weer uit, dat hij niet
weet, wat naar de Schrift de kerk is. In
zijn (prof. Hepp's) „denken”, neen, het is nog veel
en veel erger, in prof. Hepp's „methode van
denken”, „past het niet”, zich af te vragen „wat
de kerk naar de Schrift is”. Die prof. Hepp
heeft — naar dr Ubbink meent — „een verwarde”,
een „onklare” voorstelling van de kerk. Men
moet evenwel, anders dan prof. Hepp, zich af-
vragen, wat naar de Schrift de Kerk is.
„Wanneer men dit doet, gelijk ik” (dr Ubbink), „heb
geprobeerd te doen in mijn Proeve, dan is het loon
groot. Dan evaporeert geheel het wriemelig kleed
van een gewrongen constructie... en zij — (de
kerk of de waarheid, K. S.) — rijst in zulk een
hoogte, waar alle menselijke grootheid onzicht-
baar klein geworden is. Waar Goddelijke majesteit
nog slechts ontroert. Want als men maar 'n weinig
boven de aarde is, maar 'n paar kilometer, ziet men
ook geen dom van Utrecht of Keulen meer”.

Afgedacht nu van het feit, dat men juist van de
aarde af moet, de hoogte in, om den dom van
Utrecht en Keulen tegelijkertijd te ontdekken, zou
men, om in de beeldspraak van den auteur eens een
oogenblik te blijven, tot hem willen zeggen: hoe-
veel kilometer men nu boven den grond gestegen,
dan wel over den grond heen gekropen is, toch
moet men nooit, en nergens, noch in den
hemel noch op aarde, den dom van Utrecht keulsch,
den dom van Keulen utrechtisch noemen, namen en